

УДК: 81'373:659.1

В. В. Зірка, д-р філол. наук, проф.

orcid.org/0000-0002-2335-3648

К. В. Вуколова, канд. філол. наук, доц.

orcid.org/0000-0002-2640-8149

ВАРІАТИВНА СИСТЕМА МІДЛЕНДСЬКОГО ДІАЛЕКТНОГО КОНТИНУУМУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРІГАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ НОСІЇВ

The authors consider the functioning of the lexemes inherent in the dialects within the Midland dialect continuum in the native speakers' speech. Certain linguistic units, as well as phonetic features for the native speakers' identity conservation in the frame of the Midland dialect continuum, and their role and influence within self-identification and self-positioning of the native speakers make the focus of the research.

Key words: Midland dialect continuum, lexical units, phonetical features, self-identification, identity conservation.

У статті автори розглядають функціонування лексем, властивих діалектам Мідлендського діалектного континууму у мові носіїв. Визначена важлива роль використання певних мовних одиниць, а також фонетичних особливостей для збереження ідентичності носіїв діалектів, що входять до Мідлендського діалектного континууму, і їх роль та вплив на самоідентифікацію і самопозиціювання носіїв.

Ключові слова: Мідлендський діалектний континуум, лексичні одиниці, фонетичні властивості, самоідентифікація, збереження ідентичності.

В данной статье авторы рассматривают функционирование лексем, присущих Мидлендскому диалектному континууму в речи носителей диалекта. Обозначена важная роль использования определенных языковых единиц, а также фонетических особенностей для сохранения идентичности речи носителей диалектов, входящих в Мидлендский диалектний континуум, и их роль и влияние на самоидентификацию и самопозиционирования носителей.

Ключевые слова: Мидлендский диалектний континуум, лексические единицы, фонетические особенности, самоидентификация, сохранение идентичности.

Розвиток сучасної лінгвістики характеризується заміщенням парадигм вивчення мови та мовлення, де приділяється велика увага дослідженню її динамічних характеристик, що здійснюється в рамках синергетики та соціолінгвістики. А у зв'язку з тим, що мова є явищем динамічним, питання її варіативності є за своєю суттю завжди надзвичайно актуальним. Адже за умов установлення відхилення від кодифікованих стандартів та закономірностей варіювання мовних одиниць у мовленні носіїв лінгвістична наука може отримати підґрунтя для точнішої прогностики розвитку англійської мови як макромовного системи, що складається з відповідних національних і територіальних підсистем.

Англійська мова, як результат розвитку і взаємовпливу її національних та територіальних підсистем досліджувалася у багатьох напрямках, зокрема з погляду систематизації їхніх асиміляційних і дихотомічних ознак (Ю. А. Зацний, М. П. Колісник, Дж. К. Чемберс, D. Jones, R. Kingdon, I. Trevian, P. Trudgill та ін.). Специфіка соціокультурного варіювання мовлення представлена в роботах І. Шевченко, В. Пасинок, А. Філл, Е. Хаугенн та ін.; соціолінгвістична варіативність мовлення носіїв пітсбурзького діалекту, як складової

Мідлендського діалектного континууму стало об'єктом дослідження Б. Джоунстоун, У. Лабова, К. Вуколової та інших.

З лінгвістичної точки зору м. Піттсбург — частина Мідленду, так званого «третього діалекту» північного типу вимови американського національного варіанту англійської мови, а мовлення, що функціонує на цій території, посідає одне з основних та найважливіших міст у Мідлендському діалектному континуумі (МДК). МДК, вперше визначений Г. Куратом, включає до себе територію, що розширюється на захід США, куди входять більша частина Пенсільванії і область Аппалачі, з центром навколо штату Філадельфія (рис 1). Територія Мідлендського діалектного континууму охоплює наступні територіальні одиниці: Філадельфія і Піттсбург (Пенсільванія); Коламбус і Цинцинатті (Огайо); Індіанополіс (Індіана); Сент-Луїс і Канзас-Сіті (Міссурі) (Kurath 1949).

У ранній історії Піттсбург, через своє стратегічне призначення, мав назву «ворота на Захід» (Eberhardt 2008). На формування особливої лінгвістичної ситуації вплинули соціально-історичні умови груп людей, що деколи заселяли територію цього міста.

Діалект початку шотландських та ірландських поселенців ще наповнює мовлення МДК унікальними словами і звуками. Саме про це свідчать американські дослідники особливостей діалектів американського варіанту сучасної англійської мови (Johnstone 2006).

Багато мешканців м. Піттсбург і західної Пенсільванії впевнені, що мають у своєму регіоні відмінний від стандартної норми американського варіанту сучасної англійської мови діалект, який вони називають піттсбурзьким.

На думку американських вчених, існує кілька ознак, за якими можна стверджувати, що піттсбургський діалект схожий на діалекти інших міст «третього діалекту» — МДК (Baron 2008; Gutenberg 2013; Hanson 2012).

Коли люди говорять про жителів певних територій МДК, вони зазвичай згадують такі слова як *yinz* (you, plural), *slippy* (slippery), та *nebby* (nosy), таку вимову як *Stillers* (Steelers) або *dahntahn* (downtown), стали вирази, на зразок *n 'at* (and that, used to mean something like et cetera).

Але багато з розглянутих лінгвістичних особливостей, які є унікальними для м. Піттсбург, спостерігаються в інших містах регіону. Такі слова, як *yinz* використовуються в інших частинах гір Аппалачі. Інші особливості знайдені на заході Піттсбурга — в центральній і південно-центральної частині Середнього Заходу. Деякі особливості вимови, виявлені у м. Піттсбург, лунають по всій території США, особливо у центральній і південно-західній Пенсільванії.

Хоча цей факт і не обмежується Піттсбургом, багато його жителів використовують різні діалекти, найвідоміші з них діалекти МДК, використання якого починається на території Серединно-Атлантичної частини і поширюється до Середнього Заходу та на південь вздовж гір Аппалачі. Через його межі можна простежити «міграцію» англійської мови між людьми, які прийшли до Америки через Філадельфію та інші порти на р. Делавер. Емігранти родом з північної Англії та Шотландії «принесли з собою» деякі характерні риси вимови, слова і граматичні структури.

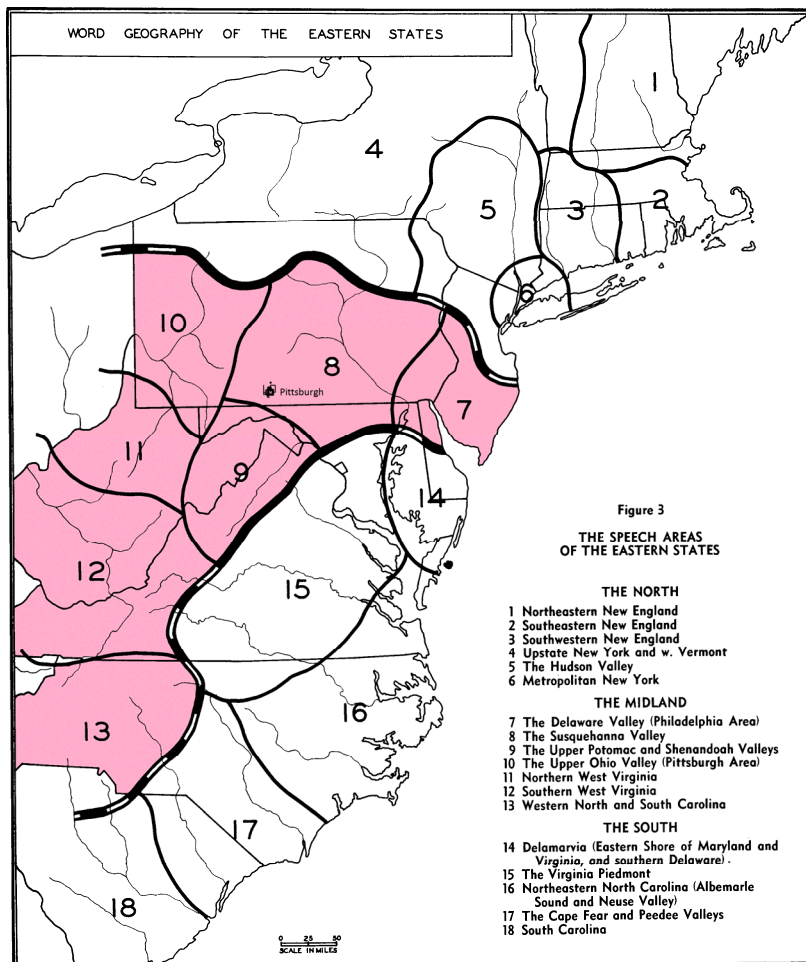

Рис. 1. Діалектний розподіл Сходу США: Мідлендський діалектний континуум (Kurath 1949)

Вперше англійські діалекти з'явилися на території МДК завдяки іммігрантам з південної Англії. Завдяки цьому у діалекті місцевих мешканців з'явилася тенденція до припущення звуку [r] у деяких словах. Проте найбільшою групою іммігрантів були представники шотландсько-ірландського походження, які прибули сюди з Ольстера (Північна Ірландія) наприкінці XVII ст. — початку XVIII ст. Шотландсько-ірландські іммігранти оселилися

на заході і на півдні Пенсільванії, та рухалися вздовж р. Огайо і гірського хребта Аппалачі. Таким чином, є багато мовних особливостей, які спостерігаються в їх манері говорити, знайдені на Середньому Заході і в Аппалачі, а також у західній Пенсільванії. Деякі з цих слів і структур як і раніше використовуються в Шотландії і Північній Ірландії (Eberhardt 2008).

Серед багатьох слів, які функціонують у південно-західній Пенсільванії, шотландсько-ірландськими є *redd up* (clean up, tidy), *nebby*, *slippy* та *diamond*. Слово *jag* означає poke або stab, від нього походить *jagger* (thorn, burr), *jaggerbush* (thorny bush), *jag somebody off* (irritate), *jag around* (fool around, goof off) and *jagoff* (a derogatory term for someone stupid or inept). *Yinz*, яке можна знайти у всіх частинах Аппалачі (such as *you'uns*), також має ірландське походження. Так і граматичні особливості *The car needs washed* or *These customers want seated*, де інші діалекти матимуть інфінітив (needs to be washed) або present participle (needs washing). Їх також знайдено в англійській мові, що розповсюджена на території Аппалачі та центральній частині Середнього Заходу (Eberhardt 2008).

Простежуючи історію слів і структур за допомогою письмових джерел, набагато важче сказати, звідки прийшли регіональні види вимови.

З одного боку, стандартизована орфографічна система не захопить відмінності між різними способами вимови слова (кава пишеться «*coffee*» незалежно від того, що вимовляється *cawfee*, *cahffee* або *swaffee*). По-друге, великі зміни у вимові широко розповсюджені. Наприклад, великі відмінності, які зараз існують між британськими та північноамериканськими варіантами мови модифікувалися протягом кількох поколінь. Так, згідно з географічним розподілом на південному заході Пенсільванії широко вживаються слова і граматичні структури, які є шотландсько-ірландськими за своїм походженням (Labov 1970). Наприклад, своєрідною властивістю для мови цього регіону є використання звуку [r] у слові *wash*, так що він звучить як *worsh*.

Також є тенденція у вимові звуку *i* у словах *fire* або *tile* на зразок *ah* (*fahr* or *tahl*). Популярною є вимова слів *down* як *dahn* або *house* як *hahs* (см. табл. 1) (Vukolova 2017).

Інші види вимови вживаються спільно з іншими географічними районами. Багато людей у Північній Америці використовують однакові голосні у *not* і *naught*, *cot* і *caught*, *body* і *bawdy*. Характерною рисою є також використання *ough* як [ah]. Однакові голосні вимовляються і у словах *steel* та *still* або *meal* і *mill*, *pull* і *pool* або *full* і *fool*. Такі злиття двох звуків в один, в деяких ситуаціях стають все більш поширеними на всій території США, наприклад, [l] перетворюється на [w] або [o] у багатьох словах, таких як *schoo* для *school* або *dowar* для *dollar*. Існує одна вимова, однак вона обмежена географічно. Саме жителі Піттсбургу вимовляють *down* як *dahn* або *house* як *hahs*. Жителі західної Пенсільванії, що народилися до 1900 р. не використовували цей звук ([l] → [w] [o]), але до середини 20-го століття він був досить поширеним (Kurath 1961).

Таблиця 1

Лінгвістичні характеристики Мідлендського діалектного континууму

№	Назва характеристики	Приклади
Фонетичні властивості		
1	Злиття голосних заднього ряду нижнього піднесення /a:/ і /ɔ/	Cot = caught /kɔt/ Ddawn = don /dɔn/
2	Кількісна редукція назального ng (ng = /n/)	saying /sein/
3	Вживання Шва [ə] (середнього ряду середнього підйому у наголошеній позиції)	Suppose [sə'pəʊz] = suppose /sə'pəʊz/
4	Побіжна вимова (зсовування або пропуску деяких звуків)	could have = coulda sort of = sorta
Граматичні властивості		
5	Некоректне використання форм дієслова to be:	there was a lot of us girls
6	Використання граматичної конструкції need/want + Past Participle	My clothes need washed
7	Використання лексеми «анупоме» у позитивному значенні	All college students get bad grades anymore

Деякими вченими вважається, що мовці МДК мають різні акценти (Johnstone, 2013; Eberhardt, 2008). Ймовірно, одні й ті ж звуки і слова вживаються частіше в одних сферах менше ніж в інших, залежно від таких речей, як сусідство робітничого класу і чи є мешканці, які залишаються працювати у тому ж районі, де й живуть, чи вони їздять на роботу до іншого району. Все це відбувається тому, що діти вчатьсь вимові, насамперед, від своїх однолітків, а не від батьків, а кожна нова група іммігрантів в місті вивчає англійську мову від людей, які вже говорять англійською. Діалекти поширюються, коли люди підхвачують особливості мовлення людей, яких вони хочуть наслідувати, здебільшого це місцеві мешканці, які вже говорили англійською. Зокрема, на вивченій території можна почути і мову афроамериканців.

Різні етнічні групи ввели нові слова до лексики місцевих жителів: німці становили значну частину першої європейської популяції західної Пенсільванії, і такі слова, як *Gesundheit* і *sauerkraut* широко використовуються у США серед ряду інших німецьких лексичних одиниць (Eberhardt 2008).

Інші лексеми, за нашими власними спостереженнями, які іноді, пов'язані з мовою Піттсбурга, мають комерційні джерела. М'ясо *Jumbo*, морозиво *Klondike* і шинку *chipped* — речі вироблені чи реалізовані місцевими компаніями. Написання сусіднього з Піттсбургом міста East Liberty виглядає S'liberty (у цій формі воно часто звучить, коли люди швидко говорять) було винайдене в контексті кампанії з просування околиці. *Gumband* — місцева лексема, що означає «жувальна гумка», можливо, також вперше використовувалася продавцями Піттсбургу (Johnstone 2013).

Існує думка, що засоби масової інформації роблять США більш однорідними. Зазвичай багато американців вважають, що фонетичні особливості мови можуть зникнути, адже багато людей пересуваються США

більше, ніж колись, крім того, стало простіше, ніж було раніше для деяких людей рухатися в рамках вертикального стратифікації (соціальна диференціація) у різних соціальних класах. Робочі місця у сфері послуг часто вимагають, щоб люди говорили стандартизованою кодифікованою формою.

Коли мешканці будь-якого міста відчують, що їх місцевий діалект під небезпекою вимирання, вони можуть перебільшувати деякі особливості, щоб зберегти його живим. З іншого боку, є кілька вагомих причин, щоб вважати, що місцеві особливості усної мови зберігаються. Так, місцеві жителі Піттсбургу вважають свій діалект пов'язаним з робочим класом. Крім того, такі слова, як *inz*, *dahntahn* і *Stillers* стали символами м. Піттсбург. В результаті, ці лексичні одиниці можуть бути корисні для тих, хто намагається «продати» місто туристам чи зовнішньому бізнесу (Vukolova 2017; Zirka 2014).

Важливість та значущість безпосереднього дослідження особливостей функціонування мовних одиниць складових Мідлендського діалектного континууму (США) з погляду впливу на них низки позамоовних чинників, пов'язана з тим, що поступове впровадження його результатів та результатів подібних наукових пошуків дозволить вирішити такі нагальні питання практики міжнародного політичного, культурного і професійного спілкування, як збагачення норми американського варіанту англійської мови за рахунок заміни притаманних їй мовних особливостей такими елементами діалектів, які є більш природними людині.

Література

1. Вуколова К. (2017). *Соціолінгвістична варіативність мовлення носіїв піттсбурзького діалекту*. (Дис. канд. філол. наук). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків.
2. Zirka V. (2014). Функції соціолектів у сучасному медійному дискурсі: питання перекладу. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*, 54–61.
3. Шевченко І. (2015). Соотношение информативной и фатической функций как проблема эколингвистики. *Когниция, коммуникация, дискурс*, 10, 114–132.
4. Baron N. S. (2008). *Always On: Language in an Online and Mobile World*. New York: Oxford University Press.
5. Eberhardt M. (2008). The low back merger in the Steel City: AAE in Pittsburgh. *American speech*. № 83, 284–311.
6. Hanson K. (2014, January 16). Language and Social Class (USA). Retrieved from: <http://users.ox.ac.uk/~romaine/isb309114.pdf>.
7. Haugen E. (1966). *The ecology of language: Essays by E. Haugen*. Stanford, CA: Stanford University Press.
8. Johnstone B. (2013). *Speaking Pittsburghese: The Story of a Dialect*. Oxford: Oxford University Press.
9. Kurath H., McDavid (1961). *Western Pennsylvania. The pronunciation of English in the Atlantic United States*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
10. Labov W. (1970). *The Study of Nonstandard English*. National Council of Teachers of English, Washington D.C.: Center for Applied Linguistics.
11. Trudgill P. (1984). *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*. London: Penguin Books.

References

1. Vukolova K. (2017). *Sotsiolingvistychna variatyvnist movlennia nositiv pittsburzkooho dialektu*. (Dys. kand. filol. nauk). Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina, Kharkiv.
2. Zirka V. (2014). Funktsii sotsiolektiv u suchasnomu mediiomu diskursi: pytannia perekladu. *Linhvistyka XXI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy*, 54–61.

3. Shevchenko Y. (2015). Sootnoshenye informatyvnoi i fatycheskoi funktsyi kak problema ekolinhvistyky. *Kohnytsyia, kommunykatsyia, dyskurs*, 10, 114–132.
4. Baron N. S. (2008). *Always On: Language in an Online and Mobile World*. New York: Oxford University Press.
5. Eberhardt M. (2008). The low back merger in the Steel City: AAE in Pittsburgh. *American speech*. № 83, 284–311.
6. Hanson K. (2014, January 16). Language and Social Class (USA). Retrieved from: <http://users.ox.ac.uk/~romaine/isb309114.pdf>.
7. Haugen E. (1966). *The ecology of language: Essays by E. Haugen*. Stanford, CA: Stanford University Press.
8. Johnstone B. (2013). *Speaking Pittsburghese: The Story of a Dialect*. Oxford: Oxford University Press.
9. Kurath H., McDavid (1961). *Western Pennsylvania. The pronunciation of English in the Atlantic United States*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
10. Labov W. (1970). *The Study of Nonstandard English / W. Labov // National Council of Teachers of English*. Washington D.C.: Center for Applied Linguistics.
11. Trudgill P. (1984). *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*. London: Penguin Books.